

FINANSAL OKURYAZARLIK DÜZEYİ VE DAVRANIŞLARI: GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ ÖNLİSANS ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA

Alper Veli ÇAM¹

Abdulkadir BARUT²

ÖZET

Finansal okuryazarlık, bireylerin paranın kullanımı ve yönetimi konusunda temel bilgi ve beceri sağlayan yeterlilik düzeyini ifade etmektedir. Finansal açıdan yeterlilik önemli bir kavramdır. Zira bireyin vereceği kararları doğrudan ya da dolaylı etkileyebilmektedir. Bu çalışmanın temel amacı, üniversite öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyini ve davranışlarını tespit etmektir. Veri toplama aracı olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Belirlenen amaç doğrultusunda Gümüşhane Üniversitesi önlisans programlarında kayıtlı öğrencilere anket uygulanmıştır. Çalışmada çoklu regresyon analizi kullanılmış ve üç adet model oluşturulmuştur. Çalışmada özellikle parayı harcama ve yönetme başarısını etkileyen unsurlar belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışma sonucunda, öğrencilerin finansal okuryazar olmadıkları ve temel finansal kavramlar hakkında çok az bilgiye sahip oldukları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Finansal Okuryazarlık, Bireysel Finansman, Davranışsal Finans, Çoklu Regresyon Yöntemi.

Jel Kodu: D14.

FINANCIAL LITERACY LEVELS AND BEHAVIOR: A RESEARCH ON GUMUSHANE UNIVERSITY ASSOCIATE STUDENTS

ABSTRACT

Financial literacy refers to the level of proficiency of individuals that provides basic knowledge and skills in the use and management of money. Proficiency is an important concept in terms of finance. Because it can affect either directly or indirectly the financial decisions of individuals. The main purpose of this study was to determine the level of financial literacy and behavior of university students. Survey method was used as data collection tool. Survey was applied to students who registered in Gumushane University associate degree programs, in accordance with the designated purpose. Multiple regression analysis used in this study and three model has been developed. In this study, especially was tried to determine the factors affecting the success of spending and managing of money. The result of this study, we observe that student have little information about basic financial concepts and furthermore students' financial literacy levels are low.

Keywords: Financial Literacy, Personal Finance, Behavioral Finance, Multiple Regression Methods.

Jel Code: D14.

1. GİRİŞ

Günümüzde gerek bireylerin gerekse işletmelerin aldıkları ya da alacakları finansal kararlara etki eden bireyler, kurumlar veya tecrübeler bulunmaktadır. Finansal danışmanlar, yatırım uzmanları, yorumlar, yönlendirmeler gibi birçok unsur alınacak finansal kararlara etki etmektedir. Özellikle gelir düzeylerinin artması finansal enstrümanların çoğalması ve karmaşık hale gelmesi, bireylerin kararları kendi başlarına vermelerinde engel teşkil edebilmektedir. Bireylerin temel düzeyde finansal kavramları bilmesi, alacakları finansal kararlardaki başarıyı da etkileyecektir. Bu sebeple literatüre “finansal okuryazarlık” düzeyi olarak giren kavramın önemi arttırmaktadır.

¹ Yrd. Doç. Dr., Gümüşhane Üniversitesi İİBF, İşletme Bölümü, alpercam@gumushane.edu.tr

² Öğr. Gör., Harran Üniversitesi, Siverek Meslek Yüksekokulu, kadirbarut@harran.edu.tr

Finansal okuryazarlığın birbirine benzer birçok tanımı yapılmıştır. Finansal okuryazarlık basit tanımıyla finansal bilgi düzeyini (Hilgert ve Hogart, 2003: 310) ifade etmektedir. Bugüne kadar yapılmış temel tanımlar incelendiğinde ise finansal okuryazarlık geniş olarak bireylerin gelirlerini, birikimlerini, harcamalarını, borçlarını, yatırımları ve bütçelerini yönetebilmek için kararlar alma yeteneği (Moore, 2003: 4; Mandell, 2007: 164; Lusardi ve Mitchell, 2007: 206) şeklinde tanımlanmıştır. Finansal okuryazarlık belirli bir döneme ait bilgi birikimi değil, çocukluktan emekliliğe kadar bireylerin finansal bilgi düzeyini ifade eden bir süreçtir. Bireylerin, finansal kararlar almadan önce temel finansal bilgileri öğrenmeleri, verecekleri kararların çıktıkları ile ilişkilidir. Bu noktada bireyin ne kadar finansal okuryazar olduğu önem arz etmektedir.

Yapılan çalışmalar genel manada incelendiğinde bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerinin düşük olduğu ve sahip oldukları finansal bilgileri kendilerine yeterli gördükleri ortaya çıkmaktadır. Birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de finansal okuryazarlık farkındalığı ortaya koymak için kurumların faaliyetleri bulunmaktadır. Ancak birkaç özel teşebbüsün yanında sonuç verici çalışmalar yapılmamaktadır.

Bu bağlamda bu çalışmanın amacı; öğrencilerin finansal okuryazarlık durumunu tespit etmek, davranışlarını ortaya çıkarmak ve yapılabilecek faaliyetlere ilişkin somut öneriler geliştirmektir.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Danes ve Hira (1987), Iowa State Üniversitesinde 323 öğrenci üzerinde yaptıkları çalışmada öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyini belirlemek için kredi kartı, sigorta, bireysel krediler gibi temel bilgileri test etmişlerdir. Araştırma sonucunda erkeklerin bayanlara oranla daha fazla bilgiye sahip oldukları ve finansal okuryazarlığın üst sınıflarda daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir.

Markovich ve DeVaney (1997), 236 lisans öğrencisi üzerinde yaptıkları çalışmada öğrencilerin finansal bilgilerinin finansal davranışları üzerindeki etkisini tespit edememişlerdir. Ancak çalışmada erkek öğrencilerin bayan öğrencilere göre daha fazla finansal bilgiye sahip oldukları ortaya çıkmıştır.

Hogart (2002), ABD’deki yetişkinlerin finansal okuryazarlık durumunu 28 soruluk true/false testi ile belirlemeye çalışmıştır. Çalışma sonucunda daha düşük eğitimli ve daha düşük gelirli yetişkinlerin daha az finansal bilgiye sahip olduklarını tespit etmiştir.

Chen ve Volpe (2002), çalışmalarında kişilerin finansal okuryazarlığını incelemek için 924 üniversite öğrencisine anket uygulamışlardır. Çalışma sonucunda finansal okuryazarlık konusunda kadınların genellikle daha az bilgiye sahip olduğu ve az bilgili öğrencilerin yanlış görüş, tutum ve yanlış kararlar eğiliminde oldukları tespit edilmiştir.

Beal ve Delpachitra (2002), Avustralyalı öğrencilerin finansal okuryazarlığını ölçtükleri çalışmalarında, öğrencilerin finansal konularda becerikli ve bilgili olmadıklarını tespit etmişlerdir. Bunun yanında gelir düzeyi yüksek ve iş deneye mi sahibi olan öğrencilerin diğer öğrencilere oranla finansal okuryazarlık skorlarının yüksek olduğu tespit etmişlerdir.

Volpe ve diğ. (2002), çalışmalarında online yatırımcıların, yatırım okuryazarlık derecesini incelemişlerdir. Çalışmada, yatırımcıların yaş, eğitim, deneyim ve cinsiyetlerine göre farklı yatırım okuryazarlık derecelerine sahip olduklarını tespit etmişlerdir. Bunun yanında bayan yatırımcıların, erkek yatırımcılara göre daha az bilgiye sahip olduklarını belirlemişlerdir.

Worthington (2006), yetişkinlerin finansal okuryazarlıklarını belirlemek için logit regresyon modelini kullanmıştır. Çalışma sonunda finansal okuryazarlık çiftlik sahipleri, çalışanlar ve 50-60 yaş grubunda yüksek, çalışmayanlar, bayanlar ve İngilizce bilmeyenlerde düşük çıkmıştır.

Lusardi ve Mitchell (2007), çalışmalarında bireylerin gelecek ile ilgili emeklilik planlamaları ve finansal okuryazarlık arasındaki ilişkiyi araştırmak için çalışma yapmışlardır. Çalışma sonucunda finansal okuryazarlığı yüksek olan kişilerin emeklilik planlamaları için yeterli bilgiye sahip oldukları tespit edilmiştir.

Lusardi (2008), ABD’de farklı demografik özellikteki bireylerin finansal okuryazarlığını ölçmeye yönelik yaptığı çalışmada, Afro-amerikan, İspanyollar ve kadınların finansal okuryazarlığının düşük seviyelerde olduğunu tespit etmiştir. Bunun yanında, emeklilik, borsaya katılım eksikliği ve uygun olmayan koşullarda borçlanma davranışı, planlamada başarısızlık gibi tüm temel finansal kavramların eksik olmasında düşük eğitim seviyesinin etkili olabileceği ileri sürmüştür.

Cole vd. (2008), Hindistan ve Endonezya'daki finansal okuryazarlık derecesini ölçtükleri çalışmada, finansal okuryazarlık ile finansal davranışlar arasında önemli bir ilişki olduğunu ve finansal okuryazarlığın hane halkının finansal davranışları açısından önemli olduğunu tespit etmişlerdir.

Al-Tamimi ve Kalli (2009), yaptıkları çalışmada UAE'deki yatırımcıların finansal okuryazarlığının olması gereken düzeyden son derece düşük olduğunu belirlemişlerdir.

Pahnke ve Honekamp (2010), yaptıkları çalışmada Almanya'da yaşayan insanların, finansal okuryazarlığının özel emeklilik hükümleri üzerindeki etkileri incelenmiştir. Çalışma sonucunda ortalamanın üstünde geliri olan hanelerin emeklilik planlaması yaptığı ve finansal okuryazarlığın emeklilik planlaması üzerinde etkisi olduğu tespit edilmiştir.

Jorgensen ve Savla (2010), genç yetişkinlerin finansal okuryazarlığını ölçmeye yönelik yapılan çalışmada, genç yetişkinlerin finansal okuryazarlığında ebeveynlerin etkisi araştırılmıştır. Üniversite Öğrenci 420 kişi üzerinde yapılan anket sonucunda finansal Okuryazarlıkta ebeveyn etkisi, finansal tutum üzerinde orta önemli bir etkisi olduğu ancak, finansal bilgi üzerinde bir etkisi olmadığı görülmüştür.

Rojj vd. (2011), bireylerin finansal okuryazarlığı ölçmek ve borsa katılımı ile ilişkisini inceledikleri çalışma sonucunda, katılımcıların çoğunluğu temel finansal bilgileri; bileşik faiz, enflasyon ve paranın zaman değeri kavramlarını bildikleri tespit etmişlerdir. Bunun yanında katılımcıların bu temel kavramların ötesinde; tahvil ve hisse senetleri, tahvil fiyatları ve faiz oranları arasındaki ilişkiyi ve risk ile çeşitlendirme temelleri arasındaki ilişkiyi bilmedikleri tespit edilmiştir.

Temizel ve Bayram (2011), çalışmalarında İktisadi ve İdari Bilimler öğrencilerinin temel düzeyde finansal okuryazarlık seviyesi belirlenmeye çalıştıkları çalışmalarında; öğrencilerin finansal durumlarını yönetmede kendilerini olduğundan daha başarılı olarak algıladıkları görülmüştür.

Almenberg ve Soderbergh (2011) finansal okuryazarlık ve İsveçli yetişkinlerin emeklilik planlaması arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında, finansal okuryazarlık düzeyinin yaşlılar, kadınlar, düşük eğitimliler ve düşük gelirli olanlarda düşük çıkmıştır.

Klapper vd. (2013) Rusya'da, finansal kriz döneminde düşük düzeydeki finansal okuryazarlığın etkilerini ortaya koymak için yaptıkları çalışmalarında; borçlanma oranlarının hızlı bir şekilde yükseldiği bir ortamda bile katılımcıların sadece %41'inin bileşik faiz kavramını bildiklerini, %46'sının enflasyonla ilgili basit bir soruyu cevaplayabildikleri görülmüştür.

Duca ve Kumar (2014), ABD 'de hane halkları üzerinde yaptıkları çalışmalarında konut kredi kullanımı ve finansal okuryazarlık arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre finansal okuryazarlık düzeyi düşük hanelerin konut kredisinden vazgeçtiklerini tespit etmişlerdir.

Ergün vd. (2014), çalışmalarında öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri ve finansal okuryazarlığın demografik özellikler ile ilişkili olup olmadığını anket yöntemi ile tespit etmeye çalıştıkları çalışmada; öğrencilerin yalnızca temel düzeyde finansal okuryazar olduklarını belirlemişlerdir. Bunun yanında öğrencilerin temel enflasyon bilgilerinin cinsiyetlerine, öğretim şekillerine ve ortalama aylık hane gelirlerine göre; borsanın temel işlevi bilgilerinin cinsiyetlerine göre değiştiği tespit etmişlerdir.

3. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

3.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Bu çalışmanın temel amacı; önlisans öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyini belirlemek ve finansal davranışlarını ortaya çıkarmaktır. Bu amaç doğrultusunda Gümüşhane Üniversitesi'nde önlisans düzeyinde kayıtlı 4070 öğrenciden faal olarak eğitimini sürdüren 3520 öğrenci araştırmanın ana kütesini oluşturmaktadır.

3.2. Araştırmadaki Değişkenlerin Tanıtılması ve Analiz Yöntemi

Çalışmada oluşturulan modellerde kullanılan değişkenler bağımlı değişkenler ve bağımsız değişkenler olarak iki gruba ayrılmıştır. Birinci modelde, bağımlı değişken olarak parayı harcama ve yönetme konusundaki başarı (y_{it} (I)) kullanılmıştır. Bağımsız değişken olarak ise; kredi kartının taksit imkanı sağlaması (X_a), kredi kartının para taşıma gereksinimini ortadan kaldırması (X_b), kredi kartının geç ödeme imkanı sağlaması (X_c), kredi

kartının kampanya özelliklerinin kullanılması (X_d) ve kredi kartı kullanımının prestij sağlamsı (X_e) kullanılmıştır.

İkinci modelde, bağımlı değişken olarak aylık bütçe uygulaması (y_{it} (2)) kullanılmıştır. Bağımsız değişken olarak ise; basit faiz kavramı hakkındaki bilgi düzeyi (X_1), bileşik faiz kavramı hakkındaki bilgi düzeyi (X_2), enflasyon kavramı hakkındaki bilgi düzeyi (X_3), paranın zaman değeri kavramı hakkındaki bilgi düzeyi (X_4) ve reel faiz hakkındaki bilgi düzeyi (X_5) kullanılmıştır.

Üçüncü modelde, bağımlı değişken olarak parayı harcama ve yönetme konusundaki başarı (y_{it} (3)) kullanılmıştır. Bağımsız değişken olarak ise 2. Modeldeki bağımsız değişkenler kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan modeller aşağıdaki gibidir.

Model 1

$$y_{it} (1) = \alpha_{it} + \beta_1 X_a + \beta_2 X_b + \beta_3 X_c + \beta_4 X_d + \beta_5 X_e + \lambda_t + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

Model 2

$$y_{it} (2) = \alpha_{it} + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \beta_4 X_4 + \beta_5 X_5 + \lambda_t + \varepsilon_{it} \quad (2)$$

Model 3

$$y_{it} (3) = \alpha_{it} + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \beta_4 X_4 + \beta_5 X_5 + \lambda_t + \varepsilon_{it} \quad (3)$$

Araştırmada kullanılan veriler anket yoluyla elde edilmiştir ve sadece önlisans öğrencilerine uygulanmıştır. Örneklem hacmi 0,05 anlamlılık düzeyine tekabül eden $z=1.96$, $d(\text{duyarlılık})=0,05$ ve p ile $q=0,5$ alındığında uygun örneklem kütlesi 384 olarak hesaplanmıştır. Anket tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen 400 öğrenciye yüz yüze görüşülerek uygulanmıştır. Eksik ve hatalı olanlar elenerek 391 adedi dikkate alınmıştır. Çalışma 1-20 Ocak 2015 tarihinde uygulanmıştır. Araştırmada kullanılan anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Soruların birinci bölümü öğrencilerin demografik özelliklerini kapsayan 20 sorudan oluşmaktadır. İkinci bölüm ise öğrencilerin finansal okuryazarlık durumlarını belirlemek ve ilgili düşüncelerini ölçmek amacıyla 28 sorudan oluşturulmuştur. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistiksel analizler ile çoklu regresyon analizi kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde SPSS 20 paket programı kullanılmıştır.

Modellere dahil edilen değişkenlere uygulanan güvenilirlik testinin Cronbach's Alpha değeri 0,7635 olarak bulunmuştur. Değer 0,70 den yüksek olduğu için ölçeğin güvenilir olduğu anlaşılmıştır.

4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

4.1. Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular

Tablo 1'de görüldüğü gibi katılımcıların % 28,2'si erkek, % 71,8'i ise kadındır. Katılımcılar ağırlıklı olarak 19-22 yaş grubundandır. Gelir durumu açısından bakıldığında ise katılımcıların % 60,2 gibi büyük bir kısmı 300 TL ve altında gelire sahiptir. Yine bu katılımcıların % 56,4'ü aylık 200 TL ve altında harcama yaparken, % 26,6'sı 201-400 TL arasında harcama gerçekleştirmektedir. Ayrıca öğrencilerin % 61,4'ü aylık bütçe kullanırken, öğrencilerin yalnızca % 22,9'u parayı yönetmede kendilerini başarılı görmekte-dirler.

Tablo 1. Öğrencilerin Demografik Özellikleri

Cinsiyet	Frekans	Yüzde	Gelir Durumu	Frekans	Yüzde
Erkek	90	28,2	300 TL ve altı	192	60,2
Kadın	229	71,8	301 – 500 TL	106	33,2
Yaş			501 – 750 TL	12	3,8
17-18	66	20,7	751 – 1000 TL	7	2,2
19-20	133	41,7	1001 TL ve üzeri	2	0,6
21-22	98	30,7	Aylık Harcama Tutarı		
23-24	19	6,0	200 TL ve altı	180	56,4
25 ve üzeri	3	0,9	201 – 400 TL	85	26,6

Tablo 1. Öğrencilerin Demografik Özellikleri (Devamı)

Sınıf			401 – 600 TL	45	14,1
1. Sınıf	160	50,2	601 – 800 TL	3	0,9
2. Sınıf	159	49,8	801 TL ve üzeri	6	1,9
Aylık Bütçe Kullanımı			Parayı Yönetme Başarısı		
Evet	196	61,4	Başarısızım	25	7,8
Hayır	123	38,6	Orta düzeyde başarılıyım	221	69,3
			Başarılıyım	73	22,9
Toplam Gözlem Sayısı: 319					

4.2. Değişkenlere Ait Ortalama ve Standart Sapmalar

Araştırmada kullanılan değişkenlere ait ortalamalar ile standart sapmalar aşağıda verilmiştir. Temel finansal okuryazarlık düzeyine ait ortalama ve standart sapmalar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Temel Finansal Okuryazarlık Düzeyine Ait Ortalama ve Standart Sapmalar

Kavramlar Hakkında Bilgi Düzeyi	1(%)	2(%)	3(%)	Ortalama	Standart Sapma
“Basit faiz”	23,5	35,4	41,1	2,1755	0,78541
“Bileşik faiz”	21,9	27,0	51,1	2,3856	1,89801
“Enflasyon”	27,3	24,8	47,9	2,2100	0,84847
“Paranın zaman değeri”	32,0	25,1	42,9	2,1097	0,85994
“Reel faiz”	22,9	26,3	50,8	2,2790	0,81296
1- Bilmiyorum 2- Duydum ama ayrıntısını bilmiyorum 3- Bilmiyorum					

Tablo 2’de görüldüğü gibi temel finansal okuryazarlık düzeylerini gösteren ve basit faiz, bileşik faiz, enflasyon, paranın zaman değeri ve reel faiz gibi kavramlardan oluşan bu grupta ortalamalar 2’nin üzerindedir. Bu kavramlar arasında bileşik faiz kavramı 2,3856 ile en yüksek ortalamaya, paranın zaman değeri kavramı ise 2,1097 ile en düşük ortalamaya sahip değişkendir.

Tablo 3. Kredi Bilgi Düzeyine Ait Ortalama ve Standart Sapmalar

Kavramlar Hakkında Bilgi Düzeyi	1(%)	2(%)	3(%)	4(%)	5(%)	Ortalama	Standart Sapma
“Konut kredisi”	47,3	22,9	27,0	2,5	0,3	1,8558	0,92337
“Kredili mevduat hesabı”	52,4	21,9	24,1	0,9	0,6	1,7555	0,89535
“Tüketici kredisi”	52,7	15,0	28,2	1,6	2,5	1,8621	1,03997
1- Hiç bilmiyorum 2- Çok az bilmiyorum 3- Kısmen bilmiyorum 4- İyi bilmiyorum 5- Çok iyi bilmiyorum							

Tablo 3’de katılımcıların kredi bilgi düzeylerine ait ortalama ve standart sapmalar verilmiştir. Tablodan da görüldüğü gibi ortalamalar son derece düşüktür ve 1’e yakındır. Bu durum öğrencilerin banka ürünleri hakkında fazla bilgi sahibi olmadıklarını göstermektedir.

Tablo 4. Kredi Kartı Kullanım Bilgilerine Ait Ortalama ve Standart Sapmalar

Kredi Kartı Kullanım Amacı	1(%)	2(%)	3(%)	4(%)	5(%)	Ortalama	Standart Sapma
Taksit imkânı sağlıyor	6,70	0,00	30,0	13,3	50,0	4,0000	1,20234
Para taşıma gereksinimi kaldırıyor	3,30	20,0	10,0	40,0	26,7	3,6667	1,18418
Geç ödeme imkânı sağlıyor	0,00	30,0	16,7	0,00	53,3	4,2333	0,89763
Kampanya özelliklerini kullanıyorum	26,7	3,3	33,3	13,3	23,4	3,0333	1,49674
Prestij sağlıyor	3,30	6,7	30,0	33,3	26,7	3,7333	1,04826
1- Kesinlikle Katılmıyorum 2- Katılmıyorum 3- Fikrim yok 4- Katılıyorum 5- Kesinlikle katılıyorum							

Öğrencilerin kredi kartı kullanım bilgilerine ait ortalama ve standart sapmalar ise Tablo 4’de sunulmuştur. Buna göre kredi kartının kampanya özelliklerinden dolayı kullanımı en düşük ortalamaya sahiptir (3,0333). Kredi kartının geç ödeme imkânından dolayı kullanımı ise 4,2333 ile en yüksek ortalamaya sahip değişken olmuştur. Bu durum öğrencilerin kredi kartını geç ödeme yapabilmek için kullandıklarını ortaya koymaktadır.

4.3. Çoklu Regresyon Analizi Bulguları

Çalışmada 3 farklı model kullanılmıştır. Modellere ait R^2 , F ve P değerleri Tablo 5’de yer almaktadır.

Tablo 5. Modeller Ait Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

MODEL 1	1	Kareler Toplamı	df	Ortalama Kare	F	Sig.
	Regresyon	4,945	5	0,989	3,074	0,028
Atık	7,722	24	0,322			
Toplam	12,667	29				
ANOVA	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	Std. Tahmini Hata	Durbin-Watson	
	0,625	0,390	0,263	0,567	1,858	
MODEL 2	2	Kareler Toplamı	df	Ortalama Kare	F	Sig.
	Regresyon	2,319	5	0,464	3,652	0,013
Atık	3,048	24	0,127			
Toplam	5,367	29				
ANOVA	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	Std. Tahmini Hata	Durbin-Watson	
	0,657	0,432	0,314	0,3563	1,915	
MODEL 3	3	Kareler Toplamı	df	Ortalama Kare	F	Sig.
	Regresyon	20,651	5	4,130	2,797	0,017
Atık	462,277	313	1,477			
Toplam	482,928	318				
ANOVA	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	Std. Tahmini Hata	Durbin-Watson	
	0,207	0,043	0,027	1,215	1,915	

Tablo 5’de görüldüğü gibi 1. modelin F değeri 3,074 ve P değeri 0,028 olarak hesaplanmış ve anlamlı bulunmuştur. Belirlilik katsayısı (R square) değeri 0,390 olarak bulunmuştur. Bunun anlamı; bağımsız değişkenler bağımlı değişkenin % 39’unu açıklamaktadır. Bu etki ANOVA testi ile test edildiğinde %5 anlamlılık düzeyinde (P=0,028<0,05) modelin anlamlılığını göstermektedir.

Oluşturulan 2. modelin F değeri 3,652 P değeri ise 0,013 olarak hesaplanmıştır. Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenleri açıklama gücü 0,432’dir.

Bahar-2015

Spring-2015

Cilt: 4 Sayı: 7 (63-72)

Volume: 4 Issue: 7 (63-72)

3. modelde ise F değeri 2,797 ve P değeri 0,017 olarak hesaplanmıştır. Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni açıklama gücü 0,043'dür. Bu oran oldukça düşüktür. Açık bir ifadeyle; basit faiz, bileşik faiz, enflasyon, paranın zaman değeri ve reel faiz bilgisinden oluşan bağımsız değişkenler, öğrencilerin parayı harcama ve yönetme konusundaki başarısını çok az etkilemektedir.

Tablo 5'deki regresyon denklemlerinin anlamlı olmasının yanında hangi değişkenlerin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu ve bu değişkenlerin belirttiği katsayılar sırasıyla Tablo 6, Tablo 7 ve Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 6. Model 1'e Ait β Değerleri

Beta Değerleri (MODEL 1)	Standartlaştırılmamış Reg. Katsayıları		Standartlaştırılmış Reg. Katsayıları	T	Sig. Std. Hata
	β	Std. Hata			
Constant	3,168	0,618		5,128	0,000
Taksit imkanı sağlıyor	0,063	0,109	0,115	0,579	0,568
Para taşıma gereksinimi kaldırıyor	-0,293	0,146	-0,526	-2,002	0,057
Geç ödeme imkanı sağlıyor	0,177	0,088	0,402	2,017	0,045*
Kampanya özelliklerini kullanıyorum	0,101	0,233	0,137	0,433	0,669
Prestij sağlıyor	-0,261	0,127	-0,414	-2,063	0,037*

Bağımlı Değişken : Parayı harcama ve yönetme konusundaki başarı

Tablo 6 'daki sabit (constant) ve β değerlerini kullanarak bu ilişkiyi matematiksel olarak aşağıdaki gibi ifade edebiliriz;

$$\text{yit (1)} = 3,168 + 0,177 X_a - 0,261 X_b$$

Matematiksel olarak ifade edilen ilişki, kredi kartının geç ödeme imkanı sunmasındaki 1 birimlik artışın, parayı harcama ve yönetme konusundaki başarı üzerinde 0,177 birimlik artışa sebep olacağını göstermektedir. Buna ek olarak kredi kartının prestij sağlamasındaki 1 birimlik artış , parayı harcama ve yönetme konusundaki başarı üzerinde 0,261 birim azalışa sebep olmaktadır.

Tablo 7. Model 2'e Ait β Değerleri

Beta Değerleri (MODEL 2)	Standartlaştırılmamış Reg. Katsayıları		Standartlaştırılmış Reg. Katsayıları	T	Sig. Std. Hata
	β	Std. Hata			
Constant	0,746	0,388		1,921	0,047
Basit faiz	-0,088	0,068	-0,246	-1,290	0,209
Bileşik faiz	0,114	0,092	0,314	-1,290	0,209
Enflasyon	-0,118	0,055	0,411	2,137	0,043*
Paranın zaman değeri	0,187	0,146	0,390	1,277	0,214
Reel faiz	-0,195	0,080	-0,475	-2,449	0,022*

Bağımlı Değişken: Aylık bütçe kullanımı

Tablo 7'deki sabit (constant) ve β değerlerini kullanarak bu ilişkiyi matematiksel olarak aşağıdaki gibi ifade edebiliriz;

$$\text{yit (2)} = 0,746 - 0,118X_1 - 0,195 X_2$$

Matematiksel olarak ifade edilen ilişkiye göre; enflasyon konusundaki bilgi düzeyindeki 1 birimlik artışın, aylık bütçe kullanımı üzerinde 0,187 birimlik azalışa sebep olmaktadır. Bunun yanında reel faiz konusundaki bilgi düzeyindeki 1 birimlik artış aylık bütçe kullanımı üzerinde 0,195 birim azalışa sebep olmaktadır.

Tablo 8. Model 3'e Ait β Değerleri

Beta Değerleri (MODEL 3)	Standartlaştırılmamış Reg. Katsayıları		Standartlaştırılmış Reg. Katsayıları	T	Sig. Std. Hata
	β	Std. Hata	Beta		
Constant	2,059	0,229		8,972	0,000
Basit faiz	0,360	0,125	0,230	2,872	0,004*
Bileşik faiz	0,006	0,040	0,010	0,158	0,874
Enflasyon	-0,298	0,127	-0,205	-2,342	0,020*
Paranın zaman değeri	-0,090	0,124	-0,063	-0,726	0,468
Reel faiz	0,098	0,120	0,059	0,745	0,457

Bağımlı Değişken: Parayı harcama ve yönetme konusundaki başarı

Tablo 8 'deki sabit (constant) ve β değerlerini kullanarak bu ilişkiyi matematiksel olarak aşağıdaki gibi ifade edebiliriz;

$$\text{Yit (3)} = 2,059 + 0,360X_1 - 0,298 X_2$$

Buna göre; basit faiz konusundaki bilgi düzeyindeki 1 birimlik artışın, parayı harcama ve yönetme konusundaki başarı üzerinde 0,360 birimlik artışa sebep olmaktadır. Bunun yanında enflasyon konusundaki bilgi düzeyindeki 1 birimlik artış, parayı harcama ve yönetme konusundaki başarı üzerinde 0,090 birim azalışa sebep olmaktadır.

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Finansal okuryazarlık, önemi itibarıyla birçok ülkede araştırma ve uygulamalarda yerini almışken, Türkiye'de istenilen düzeyde bir ilgi bulamamıştır. Yatırım, harcama, tasarruf, bütçe, finansal araçlar gibi birçok finansal yönetim unsurlarını barındıran finansal okuryazarlık, göz ardı edilemeyecek kadar önemli bir konudur. Özellikle bağımsız olarak para harcamanın ilk evrelerinden sayılan öğrencilik süresinde, öğrencilerin finansal davranışları yapılacak araştırmalar açısından son derece önemlidir.

Bu çalışmada da öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin ve geliştirdikleri finansal davranışların tespit edilmesi amaçlanmıştır. Gümüşhane Üniversitesi önlisans programlarında okuyan öğrenciler üzerinde yapılan anket çalışması sonucunda, genel olarak öğrencilerin, finansal okuryazar olmadıkları tespit edilmiştir. Öğrencilerin sadece % 7,8 gibi düşük bir kısmı, para harcama ve yönetme konusunda kendini başarısız görmesine rağmen, temel finansal okuryazarlık düzeyleri son derece düşük bulunmuştur. Anket yönteminin getirdiği bazı olumsuzlukların yanında, öğrencilerin verdiği cevaplar incelendiğinde farklı demografik özelliklere sahip öğrenci gruplarının benzer davranışlar gösterdiği tespit edilmiştir.

Temel finansal kavramlardaki bilgi düzeyinin öğrencilerin finansal davranışları üzerindeki etkisini tespit edebilmek üzere 3 farklı model geliştirilmiştir. Bu modeller çalıştırıldığında, kredi kartının geç ödeme imkânı sunma özelliğinin artmasının ve basit faiz hakkındaki bilgi düzeyindeki artışın, parayı harcama ve yönetme konusundaki başarı üzerinde sırasıyla 0,137 ve 0,36 şiddetinde pozitif yönlü bir etkiye sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun yanında enflasyon hakkındaki bilgi düzeyinin artması ve kredi kartı kullanımının öğrenciler arasında prestij sağlama olarak görülmesi, parayı harcama ve yönetme konusundaki başarı üzerinde sırasıyla 0,09 ve 0,261 şiddetinde negatif yönlü bir etkiye sahiptir. Aylık bütçe kullanımına etkiyi ölçmek için geliştirilen regresyon modelinde ise; enflasyon hakkındaki bilgi düzeyindeki artışın, aylık bütçe kullanımı üzerinde 0,187 ve reel faiz konusundaki bilgi düzeyindeki artışın, aylık bütçe kullanımı üzerinde 0,195 şiddetinde negatif bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Genel olarak yapılacak bir değerlendirmede, öğrencilerin finansal davranışlarının, finansal bilgi düzeylerinden çok etkilenmediği ve öğrencilerin verdiği cevapların tutarsız olduğu tespit edilmiştir. Bu sonucun çıkmasında, öğrencilerin harcadıkları parayı kendi imkânları ile kazanmalarının (genellikle burs ve aile yardımı şeklinde elde edilmesi) yanı sıra bilgi yetersizliğinin de büyük ölçüde etkisi bulunmaktadır.

Günümüzde bilgiye ulaşımın kolaylığı, bireylere ihtiyaç duydukları bilgilere anında erişim imkânı sağlamasına rağmen, hangi bilgilerin hangi konuda ve dönemde gerekli olduğu ise tartışmalı bir konudur. Bu sebeple işin uzmanları tarafından yapılacak olan bilgilendirmeler son derece önemlidir. Türkiye'de finansal okuryazarlık konusundaki çalışmalar daha çok özel sektör aracılığıyla ve sınırlı bireyleri kapsayacak şekilde gerçekleştirilmektedir. Kanaatimizce finansal okuryazarlık eğitimlerinin, devlet desteği ile eğitim kurumlarının

tamamında verilmesi gerekmektedir. Özellikle üniversite eğitime başlanmadan önce en geç ortaöğretim seviyesinde bireylerin temel finansal okuryazarlık düzeylerini kazanmaları önem arz etmektedir. Finansal eğitim alan bireylerin, almayan bireylere göre parayı yönetme başarısı artacaktır. Tıpkı trafik işaretlerini iyi bilen birinin kaza riskinin azalması gibi, finansal okuryazarlık düzeyi artan bir bireyinde parayı harcama ve yönetme konusundaki başarısı artacaktır.

KAYNAKÇA

- AL-TAMIMI, Hussein A. Hassan ve Al Anood Bin KALLI, (2009), "Financial Literacy and Investment Decisions of UAE Investors", **Journal of Risk Finance**, 10(5), 500-516.
- ALMENBERG, Johan ve Jenny SAVE-SODERBERG. (2011), "Financial Literacy and Retirement Planning in Sweden". **Network for Studies on Pensions, Ageing and Retirement Discussion Papers**, 112, 1-28.
- BEAL, Diana ve Sarath DELPACHITRA. (2003), "Financial Literacy among Australian University Students", **Economic Papers: a Journal of Applied Economics and Policy**, 22 (1), 65-78.
- CHEN, Haiyang ve Ronald P. VOLPE (2002), "Gender differences in personal financial literacy among college students" **Financial Services Review**, 11(3), 289-307.
- COLE, Shawn; Thomas SAMPSON ve Bilal ZIA. 2008. "Money or Knowledge? What Drives The Demand for Financial Services in Developing Countries?" **Harvard Business School Working Paper**, No. 09-117, 1-51.
- DANES, Sharon M.ve Tahira K. HIRA, T. K. (1987), "Money Management Knowledge of College Students", **The Journal of Student Financial Aid**, 17, 4-16.
- DUCA, John ve Anil KUMAR (2014), "Financial Literacy and Mortgage Equity Withdrawals", **Journal of Urban Economics**, 80, 62-75.
- ERGÜN, Bahadır; Arzu ŞAHİN ve Erhan ERGİN (2014), "Finansal Okuryazarlık: İşletme bölümü öğrencileri Üzerine Bir Çalışma", **The Journal of International Social Research**, 7(34), 847-863.
- GOEL, Isha ve Sri Ram KHANNA (2013). "Financial Education as Tool to Achieve Financial Literacy", **Eastern Economic Forum**.338-345.
- GÖKMEN, Habil (2012), **Finansal Okuryazarlık**, İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- HILGERT Marianne A. ve Jeanne M. HOGARTH (2003), "Household Financial Management: The Connection between Knowledge and Behavior", **Federal Reserve Bulletin**, 89 (7), 309-322.
- HOGARTH, Jeanne M. (2002), "Financial Literacy and Family and Consumer Sciences", **Journal of Family and Consumer Sciences**. 94, 15-28.
- JORGENSEN, Bryce L. ve Jyoti SAVLA (2010), "Financial Literacy of Young Adults: The Importance of Parental Socialization", **Interdisciplinary Journal of Applied Family Studies**, 59(4), 341-393.
- KLAPPER, Leora ve Georgias A. PANOS (2011), "Financial Literacy and Retirement Planning: the Russian Case", **Journal of Pension Economics and Finance** 40(4), 599-618.
- LUSARDI, Annamaria ve Olivia S. MITCHELL (2009), "How Ordinary Consumers Make Complex Economic Decisions: Financial Literacy and Retirement Readiness", **NBER-National Bureau of Economic Research, Working Paper** No: 15350, 1-37.
- LUSARDI, Annamaria (2008), "Financial Literacy: An Essential Tool for Informed Consumer Choice" **Joint Center for Housing Studies of Harvard University**, 1-26.
- LUSARDI, Annamaria ve Olivia S. MITCHELL (2007), "Baby Boomer Retirement Security: The Roles of Planning, Financial Literacy, and Housing Wealth". **Journal of Monetary Economics**, 54, 205-224.
- MANDELL, Lewis (2007), **Financial literacy of high school students**, In J.J. Xiao (Ed.), **Handbook of Consumer Finance Research** (pp. 163-183). New York, NY: Springer.

Bahar-2015

Spring-2015

Cilt: 4 Sayı: 7 (63-72)

Volume: 4 Issue: 7 (63-72)

- MARKOVICH, Charli A. ve Sharon A. DEVANEY (1997), "College Seniors' Personal Finance Knowledge and Practices", **Journal of Family and Consumer Sciences**, 89, 61-65.
- MOORE, Danna (2003), Survey of Financial Literacy in Washington State: Knowledge, Behavior, Attitudes, and Experiences, Technical Report n. 03-39, Social and Economic Sciences Research Center, Washington State University.
- PAHNKE, Luise ve Ivonne HONEKAMP (2010), "Different Effects of Financial Literacy and Financial Education in Germany", University of Bamberg, Chair in Economics, Especially Empirical Microeconomics Graduate Thesis.
- REMUND, David L. (2010), "Financial Literacy Explicated: The Case for a Clearer Definition in an Increasingly Complex Economy", **Journal of Consumer Affairs**, 44(2), 276-292.
- ROOIJ, Maarten V; Annamaria LUSARDI ve Rob ALESSIE R. (2007), "Financial Literacy and Stock Market Participation" **DNB Bank Working Paper**, No: 13565, 1-50.
- TEMİZEL, Fatih ve Fatih BAYRAM (2011), "Finansal Okuryazarlık: Anadolu Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi (İİBF) Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma", **Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 12(1), 73-86.
- VOLPE, Ronald P; Haiyang CHEN ve Sheen LIU (2006), "An Analysis of the Importance of Personal Finance Topics and the Level of Knowledge Possessed by Working Adults", **Financial Services Review**, 15(1), 81-99.
- VOLPE, Ronald P; Joseph E. KOTEL ve Haiyang CHEN. (2002), A Survey of Investment Literacy among Online Investors. **Financial Counseling and Planning**, 13 (1): 1-13.
- WORTHINGTON, A.C. (2006), "Predicting financial literacy in Australia", **Financial Services Review**, 15(1), 59-79.